מעשה בגדול הדור. אין זה מעשה לסתור דהא דגמנע ולא מלן זהו מפני גדול [1] הדור שעמו [א] ובמס׳ שמחות (פ״ט) קתני עלה ואין לחוש לחלק כבוד לו והאחרים הרחוקין לחלוק אף על גב דאין ועל אמו ואם אין לחוש לחוקין אינו חולק כדי שלא יחללו אחרים ומעשה בר׳ יעקב כו׳:

עד שיגערו בו חבריו. גרסה דרגל אינו מבטל דבר זה מדאמרינן בירושלמי רבי שמואל בר אבדימי דמנה תלתין יומין קמי מועדא שמיע לרבי מנא ל״ל כל דבר שהוא תלוי בז׳ ול׳ הרגל מפסיק ברם הכא עד שיגלה פרע ויגערו בו חבריו ויאמרו לו לא מעמנו ובשמחה נמי אשכחנא הכא י״ב חדש ואין רגל מבטל [ב] ויש ספרים שכתוב בהן לו יגערו בו חבריו בירושלמי וגרסה שהוא טועות ספרים כי אם כמו שכתבתי עד שיגלה פרע ויגערו בו:

ולשמחת מריעות. פירש בקונטרס סעודות שעושים ריעים ואהובים זה לזה [ג] וכ״נ דדוקא לשמחת מריעות מותר לאחר ל׳ יום אבל שמחת חתן אסור אפילו לאחר ל׳ יום. והא תניא בשמחה ולמריעות ל׳ וה״נ פריך בריש פ״ק דבבא מציעא (דף ג.) והא זה וזה קתני וכן בפ״ק דסנהדרין (דף ח.) גבי זימון בג׳ וברכת המזון בג׳ וטובא איכא ויש מקומות שאינו שואל כגון בפ״ק דנדרים (דף ד:) [ד] גבי אסור אסור ובפרק גיד הנשה (חולין דף צח. ושם) גבי אסורות אסורות ובפרק בית כור (ב״מ דף קד.) גבי בית כור אני מוכר לך בית כור [ד] וי״מ ולשמחת מריעות מותר ליכנס לאלתר ואנן בסעודת חתן מיירינן הא דאמרינן בירושלמי ובמסכת שמחות (פ״ט) אם היה סעודה של מצוה מותר לא ידענא מהו קולא סעודת מצוה להתיר בגבל אם דוקא סעודת קידוש ר״מ [ה] פירש הר״ן בשם רבינו שמשון דלסעודת ברית מילה מותר ליכנס דלא תשיבא שמחה כדאמרינן בפ״ק דכתובות (דף ח.) דלא מבריכינן בה שהשמחה במעונו משום דטרידי [1] וליכא שמחה ולהר״ן לא היה פשוט דגרע משמחת מריעות [ד] וגם פירש דאסור לאכול אפי׳ עם המשמשין [ה] ואין לחלק בין סעודת המשמשין לסעודה עצמה ופסק דכיסה בלא אכילה שרי דאין שמחה בלא אכילה ושתיה [ו] ובתוספות הרב פוסק כליענא דאמיתר דמיקל טפי:

אחד האיש ואחד האשה. ובתוס׳ הרב פוסק כר״ש בן אלעזר דהלכה כדברי המיקל ולא ידענא מאי קאמר דלקמן (דף טו:) אמרינן אבילות לחוד וקריעה לחוד: רבי

ממעט על אביו ועל אמו ממעט [א] על כל המתים כולן רצה חולץ רצה אינו חולץ על אביו ועל אמו חולץ ומעשה בגדול הדור אחד שמת אביו וביקש לחלוץ וביקש גדול הדור אחר שעמו לחלוץ ונמנע ולא חלץ אמר אביי גדול הדור רבי גדול הדור שעמו ר׳ יעקב בר אחא ואיכא דאמרי גדול הדור ר׳ יעקב בר אחא גדול הדור שעמו רבי בשלמא למ״ד גדול הדור שעמו רבי היינו דנמנע ולא חלץ אלא למ״ד רבי יעקב בר אחא אמאי נמנע ולא חלץ רשב״ג נשיא הוה [2] וכולי עלמא מיחייבי למיחלץ קשיא [3] [ג] על כל המתים כולן מסתפר לאחר ל׳ יום על אביו ועל אמו עד שיגערו בו חבריו [ד] על כל המתים כולן נכנס לבית השמחה לאחר ל׳ יום על אביו ועל אמו לאחר ״ב חדש אמר רבה בר בר חנה ולשמחת מריעות מיתיבי ולשמחה ולמריעות ל׳ יום קשיא אמימר מתני הכי אמר רבה בר בר חנה [ה] ולשמחת מריעות מותר ליכנס לאלתר והא תניא לשמחה שלשים ולמריעות שלשים ל״ק [1] הא באריסותא הא בפורענותא [1] על כל המתים כולן קורע טפח על אביו ועל אמו עד שיגלה את לבו א״ר אבהו מאי קרא [1] ויחזק דוד בבגדיו ויקרעם ואין אחיזה פחות מטפח [ה] על כל המתים כולן אפילו לבוש עשרה חלוקין אינו קורע אלא עליון על אביו ועל אמו קורע את כולן [ו] ואפיקרסותו אינה מעכבת אחד האיש ואחד אשה ר״ש בן אלעזר אומר האשה קורעת את התחתון ומחזירתו לאחוריה וחוזרת וקורעת את העליון [2] [ז] על כל המתים כולן רצה מבדיל קמי שפה שלו רצה אינו מבדיל על אביו ועל אמו מבדיל רבי יהודה אומר [1] כל קריעה שאינו מבדיל קמי שפה שלו אינו אלא קרע של תיפלות אמר רבי אבהו מ״ט דר׳ יהודה דכתיב [2] ויחזק בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים [3] [ח] ממשמע שנאמר ויקרעם איני יודע שהן לשנים אלא שנראין קרועים כשנים [ט] על כל המתים כולן שולל לאחר שבעה ומאחה לאחר שלשים על אביו ועל אמו שולל לאחר ל׳ ואינו מאחה לעולם [ט] [3] והאשה שוללתו לאלתר מפני כבודה כי אתא רבין א״ר יוחנן [2] על כל המתים רצה קורע ביד רצה קורע בכלי על אביו ועל אמו ביד וא״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן [3] על כל המתים כולן מבפנים על אביו ועל אמו קורע מבחוץ אמר רב חסדא [4] וכן לנשיא מיתיבי לא הושוו לאביו ולאמו אלא לאיחוי בלבד מאי לאו אפילו לנשיא לא לבר מנשיא נשיאה שביב א״ל רב חסדא [ט] (לרב חנן בר רבא) כפי אסיתא וקום עלה ואחוי קריעה לעלמא [3] [ז] על חכם חולץ מימין על אב ב״ד משמאל על נשיא מכאן ומכאן ת״ר [2] חכם שמת בית מדרשו בטל [1] אב ב״ד שמת כל בתי מדרשות שבעירו בטילין ונכנסין לביהכ״נ ומשנין את מקומן היושבין בצפון יושבין בדרום היושבין בדרום יושבין בצפון [3] נשיא שמת בתי מדרשות כולן בטילין ובני הכנסת נכנסין לבית הכנסת וקורין

רלה חולן. כתיפו: **וגמנע.** האבל ולא חלץ משום כבוד גדול הדור שעמו שנקט לחלוץ גם הוא: **אלא למ״ד גדול הדור שעמו ר׳ יעקב.** ורבי הוה אבל: **עד שיגערו בו חבריו.** שכבר גילו פרע יותר מדאי: **אמר רבה.** הא דתניא נכנס לבית המשתה לאחר ל׳ יום: **לשמחת מריעות.** סעודה שעושין ריעים ואהובים זה עם זה ולא הוי שמחה כל כך אבל סעודה דשמחה כגון דיסודין לא: **הא באריסותא הא בפורענותא.** אריסא היינו שמתחיל לחרוש מהן לעשות סעודה ומלוה לבולס כדי שיעשו גם הם גמי כך לאותה סעודה אינו נכנס עד לאחר שלשים יום אבל בפורענותא שמשלם להם סעודות שנעשו לו יכנס לאלתר שאי אפשר לו שלא לשלם: **ואפיקרסותו.** שעל ראשו אינה מעכבת כלומר אינו צריך לקורעה: **אחד איש ואחד אשה.** מיישן לקרוע: **האשה.** שמת חביב לו אמה קורעת חלוק התחתון משום לגיעות: **ומחזרת.** הקרע לאחוריה: **וחוזרת וקורעת העליון.** והתחתון מכסה בגדה: **רלה מבדיל קמי שפה.** שאינו בשפה שלפני השפה ולא קמי שפה שלפני השפה שלפני הלומר שאינה קרועה וקורע תחתיה כדי שיהיה נראה הקרע: **רלה אינו מבדיל.** אלא קורע של בית הלומר אע״ג דאינו נראה הקרע להכל בית הלומר הוא: **על אביו ועל אמו מבדיל.** קמי שפה כדי שיהא נראה הקרע: **קרע של תיפלה.** כלומר לא יפא ידי קריעה לפי דנראה דבית לומר הוא הכל: **ויקרעם לשנים.** אין קורעין אלא שנראה כשנים מבדיל קמי שפה ונראה בית הלומר אחר קרע אחר: **שולל.** בלשטיר״ר: **מאחה.** קנטר״ר תופר כדרכו: **קורע בכלי.** סכין כדי שלא יפסיד הבגד: **קורע מבפנים.** תחת המקטורן שלו שאינו קורע ממון לעיני הכל: **וכן לנשיא.** קורע מבחוץ: **לא הושוו.** רבו ואב ב״ד ובשביל שנשיא ג״ר וגשיא וכל הנך דתני במתניתא לאביו ולאמו: **אלא לאיחוי.** שלא ממאחים לעולם אבל לא הושוו לאביו ולאמו לקרוע מבחוץ להא לא הושוו דעל אביו קורע מבחוץ ועל כולן אינו קורע מבחוץ: **כפי אסיתא.** הפוך המכתשת ועמוד עליה וקרע כדי שילחוץ כל העם כשתקרע: **חכם.** ממונה על העיר שמתקשים ממנו הוראה: **חולץ.** כתף מימין: **בית מדרשו בטלין.** אותן שרגילין ללמוד תורה מפיו:

ש״מ שאין רגל מפסיק כלום באבילות באביו ובאמו בין בשמחה בין בתפסורת וכו׳ אלא עד שיגיע זמן שקבעו להם חכמים. ממנ״ן תוס״ח אלמנות עג. ג. אוכלין ושותין עם זה היום וחוזרין ואוכלין עם זה למחר, כענין שכתוב (איוב א ד) ועשו משתה בית איש יומו, ואע״פ שאוכלין ושותין ושמחים אין בה שמחה כ״כ כמו שיש בחופת חתנים ומשום הכי מותר. ממנ״ן. ד. וי״ל דבכל הני דוכתי דפריך תרי זימני למה לי לא שייך לומר כ״כ פרושי קמפרש כמו בהנך דוכתי דלא פריך. גמורות לא: תוי״ט אם. ה. גדולי המפרשים מישבין אותה בדבר שיש בו קיום מצוה מן התורה כגון חבורת אכילת פסח וחבורת אכילת קדשים ומעשר שני בירושלים או סעודה של קידוש החודש. מאיר. וכן כל דבר שצריך הוא בעצמו לעשותו אע״פ שאוכל בחבורה ויש שם משתה ושמחה, וכל זה לא התירו אלא משלשים יום ואילך באביו ובאמו, אבל חוץ שלשים לכל סעודה שבעולם אסור כדאיתא לקמן כל שלשים יום לנשואין. תוס׳ הרא״ש כפס הראב״ד. ו. דהנם טרודין על הנעור. שבו אלקט לא׳ שמחות סי׳ מ״ז. ז. משום דהיא נקראת שמחה דכתיב שש אנכי על אמרתיך, והא דאמרינן בירושלמי דבסעודת מצוה מותר ר״ל סעודה שאין בה שמחה כגון עבור החדש. כל מי הא׳ אבל סי׳ קי״ד כפס כרבי טוביה. ח. אם אינן אוכלין בבית אחרת במקום שאין מברכין שהשמחה במעונו. עם. ט. קשה לי א״כ שמחת מרעות בפורענותא למה התירה יעשה להם משתה ויסב עמהם ולא יאכל, וי״ל אין זה כבודן של חברים לאכול בביתו של זה על שלחנו והוא לא יאכל עמהם. ממנ״ן תוס״ח אלמנות עב.

עין משפט נר מצוה

קלט א מיי׳ פ״ח מהל׳ אבל הלכה ג סמג עשין דרכנן ב טוש״ע י״ד סימן שמ סעיף עח:
קמ ב מיי׳ שם פ״ט הלכה טו סמג שם טוש״ע שם סעיף יח:
קמא ג מיי׳ שם פ״ו הלכה ג סמג שם טוש״ע שם סימן שלא סעיף ד:
קמב ד ה ו מיי׳ שם הלכה ו ז סמג שם טוש״ע שם סימן שלא סעיף ב:
קמג ז ח ט מיי׳ שם פ״ח הלכה ב ג סמג שם טוש״ע שם סי׳ שמ סעיף טו י:
קמד י טוש״ע שם סעיף יא:
קמה כ מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף יב:
קמו ל טוש״ע שם בהג״ה:
קמז מ נ מיי׳ פ״ט מה הלכה ח טוש״ע שם סעיף טו:
קמח ס מיי׳ שם פ״ח הלכה ב ג טוש״ע שם סעיף יד:
קמט ע מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף יג:
קנ פ צ מיי׳ שם פ״ט הלכה ב [יא] יד טו טוש״ע שם סעיף יח:
קנא ק ר ש מיי׳ שם הל׳ [יא] יד טו טוש״ע שם סי׳ שדמ סעיף יח:

לעזי רש״י

באשטיר״י [בשטי״ר]. להכליב. קנט״ר [קוסדר״א]. לתפור.

רבינו חננאל

אבל על אביו ועל אמו חייב למעט. פי׳ בשאר מתים אינו ממעט, על אביו ועל אמו ממעט בעסקו, ואפילו שהוא על ידי אחרים. ירושלמי מרבה בעסקי אביו ואמו. משמע בתכריכין והספדו. על כל המתים רצה חולץ, פי׳ חליצת כתף. מוציא ידו מתחת הקרע ונמצאת כתיפו חלוצה מן החלוק, רצה אינו חולץ. על אביו ועל אמו חולץ. ומעשה בגדול הדור שמת אביו ובא לחלוץ, ובקש גדול הדור (עצמו) [שעמו] לחלוץ ולא חלץ. ואסיקנא גדול הדור שמת [אביו] הוא ר׳ יעקב בר אחא, ובקש רבינו הקדוש הוא עמו מפני כבודו, ונמנע ר׳ יעקב ולא חלץ. אבל במיתת רבן שמעון בן גמליאל אבי רבינו הקדוש, כולי עלמא חייבין לחלוץ, דנשיא הוא. קיימא לן היכא דחל שמיני של אביו ושל אמו להיות בשבת ערב הרגל, מגלח ואפילו ביום שישי בערב שבת. חלענין כבוד יום טוב לא שנא אב ואם לא שנא שאר קרובים, הלכה כאבא שאול בזה ובזה. על כל המתים מותר לו להסתפר לאחר שלשים יום, על אביו ועל אמו מגדל שער עד שיגיע בו חבריו. על כל המתים נכנס לבית המשתה לאחר שלשים יום. ואוקמה אמימר במשתה שמחת מריעות בפורענא לאלתר. אבל באריסתא, כלומר הוא אינו פורע אלא מתחיל הוא, אחר שלשים יום. אבל על אביו ועל אמו אינו נכנס עד שנים עשר חודש. על כל המתים קורע טפח. שנאמר ויחזק בבגדיו ויקרעם לשנים, ואין אחיזה פחותה מטפח. אבל על אביו ועל אמו קורע עד שמגלה את לבו, ואפילו לבוש מאה חלוקים קורע את כולן. ומבדיל קמי שפה. דבעינן קרע הנראה לשנים קרעים כדכתיב ויקרעם לשנים קרעים. ואפיקרסותו אינה מעכבת. והאשה, על אביה ועל אמה, קורעת חלוקה התחתון ומחזרת הקרע לאחוריה וחוזרת וקורעת את העליון. ואינו קורע על אביו ועל אמו בכלי כגון סכין וכיוצא בו אלא בידו קורע. ואינו קורע אלא מבחוץ. ואינו מאחה הקרע לעולם. ירושלמי זהו איחוי העשוי כאריג. אבל על שאר מתים אינו קורע אלא העליון. ואם אינו רוצה להבדיל קמי שפה אינו מבדיל. ושולל לאחר שבעה ומאחה לאחר שלשים. והאשה קורעת ושוללתו לאלתר מפני כבודה. ואם רוצה לקרוע בכלי קורע. על אביו ועל אמו קורע מבחוץ. אמר רב חסדא וכן לנשיא. נשיאה שכיב, אמר ליה רב חסדא לרב חנן, כפי אסיתא וקום עליה ואחוי קריעה לעמא. על חכם חולץ מימין. על אב בית דין משמאל. על נשיא מיכן ומיכן. פירוש חליצת כתף. ת״ר חכם שמת מדרשו בטל. אב בית דין שמת כל מדרשות שבעירו בטילין, ובני הכנסת נכנסין ומשנין את מקומן היושבין בצפון יושבין בדרום בדרום יושבין בצפון. נשיא שמת כל בתי מדרשות בטילין, ונכנסין לכנסת

מסורת הש״ס

א) שמחות פ״ט, ב) הוריות יב:, ג) [נקמן סו. ע״ש סנהדרין ס. ע״ש ופ״ע], ד) [נקמן סו:], ה) [גי׳ הערוך בערך חמיתא לרב נחמן בר אמין], ו) עי׳ מהרש״א ולפי הגרא״ה יש כאן ערבוני דברים וכל״ל הדור שעמו ואין לחוש לחלק כבוד לו כדי שלא יחללו אחרים ובמס׳ שמחות קתני עלה ואם אין לחוש לחלוק אף על אביו ואמו לא יחלוץ ומעשה בר׳ ג) [נקמן כ. ע״ש ובמהרי״ל כל״ל ובמוהר יעתר. הענתק מחילופי גרסאות, ז) [עם בנדרים פרק הש״ס אסור אסור ל״ל וכ״כ תוספות בכורות לא: ד״ה ש״כ וכו׳ דבנדרים פרק כן ולקד נ״מיכם אלו לומר דהכא בדבני תוס׳ נפל טעות ומ״ש כגון בפ״ק דנדרים גבי אסור אסור שייך לענין קודם וטובא איכא וכו׳ ודע עוד דגם במ״ש תוספות הכא ובפ׳ בית כור וכו׳ צריך מיקון כזה כי בב״ב קד. שואל הש״ס ע״ש וכך איתא בתוספות בכורות הנ״ל וע״ש],

תורה אור השלם

1. וַיְחַזֵּק דָּוִד בִּבְגָדָיו וַיִּקְרָעֵם וְגַם כָּל הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ:
שמואל ב א יא
2. וַאֲלִישָׁע רֹאֶה וְהוּא מִצַּעֵק אָבִי אָבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו וְלֹא רָאָהוּ עוֹד וַיַּחֲזֵק בִּבְגָדָיו וַיִּקְרָעֵם לִשְׁנַיִם קְרָעִים:
מלכים ב ב יב

מוסף רש״י

והאשה שוללתו לאלתר. אפילו תוך שבעה (לקמן כו:).

מוסף תוס׳

א. דאדרבה מהכא שמענין דאי לא הוי משום כבוד גדול הדור אחר שעמו היה האבל חולץ. שיטה למלמיד ר״י מפלרים. הא״ת ומה הכבוד הזה שנוהגין כאן לעבור על המצות ולהקל בכבוד אביו שלא יחלוץ הבן עליו, י״ל שהיה ר׳ יעקב אדם גדול זקן ואינו לפי כבודו לילך בשוק חלוץ כתף ובשורי מגולה ורצה רבי לנהוג בו כבוד ולחלוץ עמו שלא יתגלה יחידי, והוא חשש לכבודו אע״פ שלא היה חושש לכבוד עצמו ונמנע ולא חלץ דכבוד התורה עדיף, והתם אמרינן (קידושין לג:) בנו והוא רבו מהו שיעמוד מפניו של אביו ולא פשטו, כ״ש במלתא דאית בה זילותא לצורבא מרבנן דליית ליה למיעבד לכבוד אביו, דתניא (ב״מ ל.) והתעלמת פעמים שאתה מתעלם הא כיצד זקן ואינו לפי כבודו. ממנ״ן תוס״ח הקריעה יפ. ב. ומדאמרינן הכא שנים עשר חודש ואי אפשר לשנים עשר חדש בלא רגל

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

רבי יהודה אומר לא הוצרכו. בירושלמי פוסק הלכה כדברי המוסיף בימים (שבעה) ולא יתי כשהייתי קטן רבינו יתמך זקני שלא היה יושב במקומו עד שבוע רביעי ולא ידעתי טעמו שאם היה סובר כר' יהודה ג"כ יסבור כמותו בשניה שאינו יולא מפתח ביתו מיהו י"ל בהא דאשבועה שבעה וקי"ל הכי ושמא טעמו כרבנן ומשום דלריך לישב במקומו ואינו מדבר וטוב יותר שישב חוץ למקומו דשמא אין אסור לדבר כי אם במקומו[א]: **עד** שיעברו שלשה רגלים. עד שיהיה שלשה רגלים בלא שמחה ולא ישכח אחבת אשתו[ב] אי נמי כדי שישא אשה אחרת ולא יהא זכור מן הראשונה[ג] [שלא] יהא ב' דעות במטה[ד] ועוד פן יזכירנה אהבת אשתו לקנטרה ודומיא דהכא אמרי' לעיל (ד' כא:) מתה אשתו ונשא אשה אחרת אינו רשאי לישמר ביתו כו' פירש ה"ר יונה דאין שייך לפסוק כרבי יהודה דאמר שני רגלים משום דקי"ל לעיל (ד' כב.) כדברי המיקל באבל דהא מילתא דפליגי בה הכא אין זו באבל דימי אבלו כלו לחן:

ואמר לאחותה בבית הקברות. לאו דוקא שהאבל כל שבעה אסור[ה] וריב"א מפרש[ו] דזו היא האשה שאומר בזמנים פ' טבול יום (ד' ק.) שמתה בערב הפסח ואמרי' לעיל אפי' יום אחד אפילו שעה אחת בטלה ממנו גזרת שבעה[ז] ומיהו משמע שסובר כאותו הפירוש שפי' למעלה בשם ה"ר יונה שאסור ברחיצה עד הערב זהו מבעוד יום[ח] ודין הניחה לו בנים קטנים מיד[ט] מותר לישא ולבעול וכן אין לו בנים פירשתי בתוספות יבמות (ד' מג: ושם[י]) וכן בכתובות פ"ק (ד' ד.[יא]) ובתוספות ומה שאמר במס' שמחות (פ"ז) בהאי מילתא דנסיב לאלתר ולא בא עליה עד זמן מרובה והאי דאמרינן אין לו מי שישמשנו מותר ואין צריך להמתין שלשה רגלים כתבתי במקום אחר:

כל שלשים יום לניהוין. דוקא גיהוץ אסור[יב] אבל בלא גיהוץ כגון כיבוס מותר דאמרינן לקמן (ד' מז:) אל תבכו למת הא כילד שלשים יום לגיהוץ ולתפילות ובמסכת שמחות (פ"ז) שלשים יום לגיהוץ כילד כו' ובירושלמי גזרת שלשים גיהוץ ותפילות אבל כיבוס משמע דשרי מדאמרינן פ' החולץ (יבמות מג:) גבי אלמנה מפני האיבול וקאמר באיבול שלה שלשים יום ופריך קל וחומר מה במקום שאסור לכבס[יג] מותר לארס במקום שמותר לכבס[יא] אינו דין שמותר לארס והדתניא במסכת שמחות (פ"ז) שמונה ימים קודם הרגל אם רלה לכבס ולספר הרשות בידו לא ספר לא כיבס ערב הרגל אסור לספר ולכבס עד שישלימו שלשים יום משמע דכיבוס נמי אסור נראה דהוה כיבוס היינו גיהוץ ומאחר דכיבוס שרי גיהוץ נמי שרי לדידן דאמרי' פ"ק דכתובות (ד' י:) ופ"ד דתענית (ד' כט:) דגיהוץ שלנו כיבוס שלהן[יב] והקשה ה"ר שמואל מוורדו"ס דהא בשמעתין בתנאי נפיק כו' והא בבבל הוו קיימי דגיהוץ דאיכא אינו אלא כיבוס ומ"מ אסרי ומיהו יאמר דפעמים שהיו מציאים מא"י כלים מגוהצין אומנין יודעין לגהץ בארץ ישראל והא דתניא בתוספתא (פ"ב) כל אלו שאמרו מותר לספר במועד מותר לספר בתוך שלשים יום אבל כל אלו שאמרו מותר לכבס במועד אסור בתוך שלשים יום של אבל צריך לומר דכיבוס נמי היינו גיהוץ ומורי ריב"א ז"ל היה אומר לכבס בתוך שלשים יום ואין נראה לו לדחות כל אלו והא דקאמר בפרק החולץ (יבמות ד' מג. ושם) מקום שמותר לכבס היינו בהני דהתירו לגלח ולכבס ברית פירקין (ד' יג:) בא ממדינה היס ויולא מבית האסורין ומה שאסור שם בתשעה באב לכבס היינו דוקא טעמא שיכול להמתין אחר תשעה באב המולל ומיסורו אינו מושך כל כך וגרסינן שפיר במקום שמותר לספר כדפרישית וא"ל למוחקו[יג] וא"ל לישבו בשאר[יד] או בגילוח כל הראש[טו] כדברי המפרשים שרוצים לישב גירסת הספרים והארכתי בתוספות יבמות (ג"ז שם) וגרסינן לקמן (ד' מז:) אל תבכו כו' הא כילד שלשים יום לתכבוסת ולתפילות והא דאמר לעיל (ד' טו.) אבל אסור בתכבוסת משמע לאחר שבעה שרי הכא בימים אחרים ולא אחר בתר ואולי אם יוכל להיות מותר לאחר שבעה בתוספות הרב כך פירש לאסור ובשם רבו פירש שיתר ולפי מה שפירש דכיבוס אסור כמו גיהוץ ניחא קושיית ה"ר שמואל מוורדו"ס מיהו מורי לא היה מפרש ממש לאסור כל כיבוס אלא היה מפרש דהאי בריימתא דאסרה כיבוס היינו בא"י דכיבוס שלהן שלנו והכיא דקתני גיהוץ ולא כיבוס היינו בבבל מיהו לפי זה לא היה אסור לדידן כי אם גיהוץ אבל היה ר"י מפרש בלא רלייה כמו שפירש רבינו יתמך הזקן דבבבל היו בעמים אומנים מא"י יודעין לגהץ ולבי פשתן אין בהן משום גיהוץ[טז] ואולם על הש"ס ירושלמי דקתני התם כל שלשים יום לגיהוץ אסור לנכוס כלי אמר מגוהצין חדשים ולבי פשתן מגוהצים לנכוס[יז] פירש בתוספות הרב דהא דאסרי גיהוץ דוקא לנכוס אבל לגהץ[יח] מותר והא דקתני כל שלשים יום לגיהוץ היינו אסור לנכוס כלים מגוהצין כו' עד מותר לתוליץ כלים לגיהוץ בתוך שלשים[יט] ואיני יודע אם היה אומר הרב בכיבוס תוך שבעה ומחלק אמי בין לכבס לו לנכוס מיהו רבינו יתמך זקני מפרש בתשובתו דאפי' לכבס ולהניח אסור מדאמרינן בפרק בתרא דתענית (ד' כט.) לכבס ולהניח[כ] ועוד פירש בתשובתו דכיבוס שלנו מותר בע' באב כדאמרינן דגיהוץ שלנו כיבוס שלהן משמע דכיבוס שלנו אינו כיבוס שלהם[כא] והכי איתא בהדיא בפ"ק דכתובות (ד' י:) מיהו לענין ימי אבילות אסור בכיבוס שלנו אפי' בתשעה באב מחמירין העולה בכיבוס שלנו מתוך המגהצ כמו שהחמירו לענין אבילות דבשר מליח דשרי בהלכה[כב] ורגילין לנהוג בו איסור[כג] ומיהו איני מבין מנין לו להקל בתשעה באב יותר מימי אבלו דאדרבה בפרק בתרא דתענית (שם) נראה לי שמחמיר יותר לענין גיהוץ כלי פשתן בימי אבלו מבמועד ובמטפחות ידיים השיב רבינו שאף על פי שהתירו במועד אסורין בימי אבלו דאמרינן לעיל (דף יח:) כל שאמרו מותר לגלח במועד כו' והתניא אסורים ומוקי לה בתכפיהו אבליו[כד]: **רבא** נפיק בו'. ופי' בתוספות דאבלי ורבא הלכה כרבא ולא"כ מותר לגהוץ כלים מגוהצין לבועין אפילו חדשים או ישנים אפילו לבנים וכן פסק ר"מ:

וקורין שבעה. בספר תורה דאין מתפללין יחד בבית הכנסת אלא כל אחד ואחד מתפלל בביתו: **לא הולרכו לומר שבת ראשונה.** שודאי לא יצא מפתח ביתו: **לא שלשים יום לאחר יום לנישואין.** עד שלשים יום לאחר אבלו אינו יכול לישא אשה: **ואחד כלים ישנים יולאין מפוך המלכש.** פירוש שהן כחדשים: **בגרדא דסרבלא.** מלבוש לבן מגוהץ יפה: **ברבי.** דאמר לא אסרו לבן אלא חדש: **בחימולא.** חלוק: **רומיסא.** שבא מרומי: **ברבי אלעזר.** דאמר לא אסרו אלא לבנים וזו אדומה היתה: אספוקי

במקומו ואינו מדבר חמישית הרי הוא ככל אדם[ט] ת"ר[י] כל שלשים יום לנישואין מתה אשתו לישא אשה אחרת עד שיעברו עליו שלשה רגלים רבי יהודה אומר רגל ראשון ושני אסור שלישי מותר[יא] ואם אין לו בנים מותר לישא לאלתר משום ביטול פריה ורביה[יב] הניחה לו בנים קטנים מותר לישא לאלתר מפני פרנסתן[יג] מעשה שמתה אשתו של יוסף הכהן ואמר לאחותה בבית הקברות לכי ופרנסי את בני אחותך ואעפ"כ לא בא עליה אלא לזמן מרובה מאי לזמן מרובה אמר רב פפא[יד] לאחר שלשים יום[טו] ת"ר כל שלשים יום לגיהוץ אחד כלים חדשים ואחד כלים ישנים יוצאין[טז] מתוך המכבש רבי אומר לא אסרו אלא כלים חדשים בלבד רבי אלעזר בר' שמעון אומר[יז] לא אסרו אלא כלים חדשים לבנים בלבד אביי נפיק[יח] בגרדא דסרבלא כרבי רבא נפיק בחימוצתא רומיתא סומקתא חדתי כרבי אלעזר בר' שמעון: מפני שאמרו שבת עולה ואינה מפסקת: בני יהודה ובני גלילא הני אמרי יש

יש

מסורת הש"ס

א) [שמחות פ"י ע"ש], ב) [שמחות פ"ז], ג) [שם וע"ש], ד) [שם וע"ש], ה) [בד"ה אבלו], ו) [בד"ה שמיני], ז) [בד"ה אבלו],

הגהות הב"ח

(א) גמ' שמיה יולא ואינו יושב במקומו ואינו מדבר שלישית יושב במקומו: (ב) שם ואינו יושב במקומו ואינו מדבר רביעית יושב כו': (ג) שם ואחד כלים ישנים יולאין מתחת המכבש רבי אומר:

גליון הש"ם

גמ' שבת ראשונה אינו יוצא. עיין לקמן דף כז ע"א תוס' ד"ה אם יכול: שם בגרדא דסרבלא ברבי. עיין לקמן דף כד ע"ב תוס' ד"ה בגרדא תמיכים: תוס' ד"ה ואמר לאחותה וכו' מותר לישא ולבעול. ע"ל שתיבת ולבעול ע"ס הוא:

רבינו חננאל

וקורין שבעה, ויוצאין ודרדק) [ז]לא יטיילו בשוק. ואין אומרים שמועה והגדה בבית האבל. אמרו על ר' חנינא בן גמליאל שהיה אומר שמועה והגדה בבית האבל. ת"ר אבל שבת ראשונה אינו יוצא מפתח ביתו. שניה יוצא ואינו יושב במקומו, שלישית יושב ואינו מדבר, רביעית שוה לכל אדם. ר' יהודה אומר לא הצריכו לומר שבת ראשונה שהכל נכנסין אצלו לנחמו. אלא שניה אינו יוצא מביתו, שלישית יוצא ואינו יושב במקומו, רביעית יושב ואינו מדבר, חמישית שוה לכל אדם. ג) והיכא [ב]נכנסת, קדמי ואתו ויתבי במקום אבלים [ד]מצלו. ואיכא נמי בבבל דעבדי הכי. ת"ר כל שלשים אסור לישא. מת[ה] אשתו אסור לישא אחרת עד שיעברו עליו שלש רגלים. ר' יהודה אומר רגל ראשון ושני אסור, שלישי מותר. ואם אין לו בנים, מותר לישא לאלתר משום ביטול פריה ורביה. הניחה לו בנים קטנים, מותר לישא אשה לאלתר מפני פרנסתן. ומעשה שמתה אשתו של יוסף הכהן, ואמר לאחותה ועדיין הם בבית הקברות, לכי ופרנסי בני אחותך, ואעפ"כ לא בא עליה אלא לאחר שלשים. וכן עשה ר' טרפון, ומפורש בתלמוד ארץ ישראל. ת"ר כל שלשים יום לגיהוץ, אחד כלים חדשים ואחד כלים ישנים יוצאין מתחת מכבש. ר' אומר לא אסרו אלא כלים חדשים בלבד. אביי נפק בגרדא דסרבלא כו'. רבא נפק ג) בחימצתא רומניתא סומקתא חדתי, כר' [אלעזר בר'] שמעון. וקיימא לן כרבא ואליבא דר' אלעזר בר' שמעון. ירושלמי שני אחין שני שותפין שני טבחין שני חנוונין, שאירע לאחד מהן הרי אלו נועלין חנותם. ופועלין עושין בצינעא במקום אחר. **מתני'** מפני שאמרו שבת עולה ואינה מפסקת. בני יהודה ובני גלילא, (דהכי) [דהנן] אמרי יש אבלות בשבת, מדקתני במתני' (ו)שבת עולה, (והכי) [והנן] אמרי אין אבלות בשבת מדקתני אינה מפסקת, דאי (ס"ל) [ס"ד] יש אבלות בשבת,

---

קנב א מיי' פי"ג מהל' אבל הל' ט טוש"ע י"ד סי' שעח סעיף ז:

קנג ב מיי' שם פ"ז הלכה ה סמג עשין נ טוש"ע שם סי' שלג סעיף כ:

קנד ג ד ה ו מיי' שם פ"ו הל' ה טוש"ע שם סי' שלג סעיף ח ב:

קנה ז מיי' שם פ"ט הל' ג ופ"ו הל' ה סמג עשין דרכון נ טוש"ע שם סי' שפט סעיף ה:

מוסף תוס'

א. ואע"ג דבירושלמי פסק ר' יהושע בן לוי כר' יהודה דמוסיף ימים וקאמר דשבוע שניה היא ראשונה מיהו תלמוד שלנו עיקר וכן פסק רב אלפס הילכך שבת ראשונה אינו יוצא מפתח ביתו שניה יוצא ואינו יושב במקומו שלישית יושב ואינו מדבר בקהל רביעית הרי הוא ככל אדם. שיטה לתלמיד ר"י מפאלם. ב. [ד]מה שהחמירו בזה יותר משאר קרובים ואפי' מאביו ואמו אינו מטעם איבול כי וראי דיה לאשתו שתהא כשאר קרובים. ריטב"א. ג. דבענין שיעברו עליו ג' שמחות כדי שישכח אשתו ראשונה. שיטה לתלמיד ר"י מפאלם. ד. ויהיו הבנים בני תשע מדות וכדתניא (נדרים כ:) ולא תתורו אחרי לבבכם מכאן אמר רבי נתן שלא ישתה בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחרת ואמר רבא לא נצרכא אלא לשתי נשיו. ריטב"א. ה. ומה שאמר לה בבית הקברות לא היה זה כניסה אלא שידוכין בעלמא. תוספות ד. תוד"ה אבל. או שמא משום פרנסת בנים שרי לכנוס אפי' בתוך שבעה. יבמות מג: תוד"ה שלמי. ו. דמה שאמר לה בבית הקברות לכי ופרנסי בני אחותך היא היתה כניסת חופה. תוס' הרא"ש. ז. והוה ליה כלאחר שבעה והיה מותר לכנוס. תוס' הרא"ש. ח. ואפי' למ"ד שאסור ברחיצה עד הערב היינו עד הלילה ממש, זהו ברחיצה מפני שאפשר בלילה אבל נשואין שאי אפשר להם בלילה שאין נושאין נשים ביו"ט מותר לישא מבעוד יום קרוב לבין השמשות. ריטב"א. ט. גיהוץ הוא לאחר שכבסו הבגדים מציעין אותו ע"ג שלחן חלק ושוה מאוד ומשפשפין אותן באבן דכוכית שקורין לישק"א בלע"ז שמחליקין אותן מאוד כדי שיתלבנו ואבל כל שלשים יום אסור לו ללבוש כלים מגוהצין. שיטה לתלמיד ר"י מפאלם. י. שבת שחל ט' באב להיות בתוכה. רש"י יבמות. מג. יא. תוך ל' יום של אבל, דאבל אין אסור בתכבוסת אלא שבעה ימים, דכל שלשים יום לגיהוץ תנן. שם. יב. שהיו מימיהם יפים לכבס או סמנין יפים היו להן לכבס ובכיבוס שלנו אין הבגד מלובן עד שיהיה מגוהץ. רש"י מתוס' י: יג. רש"י לא גרס לספר משום דאמר במו"ק (כז:) לגיהוץ ולתספורת שלשים יום. רבינו פרץ יבמות מג. יד. דאמרינן (מו"ק כז:) האשה מותרת בנטילת שער. שם. ומיהו אין נראה דשמא אשה דשריא באבלה שריא נמי בתשעה באב. יבמות מג. תוד"ה כל. טו. [ד]כל ראשו הוא דשריא לגלח דיוול הוא. שם. טז. [ד]בבלי פשתן לא שייך גיהוץ וכו' ושרי לתלבשן תוך ל'. שיטה לתלמיד ר"י מפאלם. שאין הגיהוץ מעלה ומוריד בם. יז. ואע"פ שאמרו במסכת תענית (כט:) כלי פשתן אין בהם משום גיהוץ [לא תיקשי אירושלמי ד]הרי אמרו אסור ללובשן בשבת שחל ט' באב להיות בתוכה, וכשהתירו כלי פשתן לא התירו אלא לכבס ולהניח מה שאין כן בכלי צמר דאפילו לכבס ולהניח אסור כדאיתא התם. תוס' הרא"ש. יח. [ד]הכא גבי אבל מותר לכבס תוך שלשים ולהניח ולא אסרו אלא ללבוש. תוס' הרא"ש. יט. [ד]הכי איתא באבל רבתי לגיהוץ כיצד אסור ללבוש כלים המגוהצין וכו' ומותר לתוליץ כלים לגיהוץ תוך ל' יום. תוס' הרא"ש. כ. דנראה כמסיח דעתו שעוסק בכיבוס בגדים. רש"י תענית כט:. כא. ואסור לגהץ לפני תשעה באב אפי' להניח לאחר תשעה באב. אבל כיבוס שלנו מותר. שם. כב. דבשר מליח מותר כל זמן שאינו בשלמים כלומר שעבר יותר מב' ימים משחיטתו. תוס' תענית ל. ד"ה ולא"נ. כג. אפי' מלוח מזמן מרובה, כיון דאנו רגילים לאכול בשר מליח. שם. כד. עוד נראה לי כמו שאסור ללבוש כך אסור להציע תחתיו ועליו בלילה שאין הלבישה דוקא, אלא הנאת הגוף. תוס' הרא"ש.

ו) ר"ה נרסא הכי"ר ויוסנן ודיון ס'. ז) וכן הגיה הרמב"ן ז"ל בס' תה"ל גאון ז"ל ועי' בגרא"ש כאן. ג) כ"ה גי' הערוך בערך המיצתא וע"ע בערך מתצתא והכי"ר ז"ל גרס בסימיטתא רומיתא.

יש אבילות בשבת. בדברים שבגנעה מיירי כדפירש בקונטר' [א] ובסמוך נמי לימא כתנאי מייתי פלוגתא דרשב"ג ורבנן דהוי דברים שבגנעה [ב] והכי משמע קצת בירושל' דלעיל אמתניתין דהשבת עולה פליגי רבי יוחנן וריב"ל אם אסור בשבת בתשמיש המטה משמע דפליגי כעין פלוגתא דהכא ואליבא דרבי יוחנן יש שאומרים שם מותר ואותו חולק על הש"ס שלנו דא"ר יוחנן בפ"ק דכתובות (דף ה. ושם) אע"פ שאמרו אין אבילות בשבת אבל דברים שבגנעה נוהג וקצת קשה לי תימה בשמעתין אמאי אשכחיה לרב יוסף פורדא מרישא אמר ליה לא סבר לה מר אין אבילות בשבת אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן דברים שבגנעה נוהג שמא היה סבור דפרים פורדא מרישא הוה דברים שבפרהסיא וכמאן דאמר פריעה הרשאה מוכה ולא היה ממלק בין בציתו בין חוץ לציתו והוא השיב לו בציתו חשיב לגנעה: **מאן** דאמר יש אבילות בשבת מדקתני עולה [ג]. פירש הר"ח ז"ל מדקתני ולא פירש ואין בה אבילות אלמא אבילות נוהג בה דאם לא כן היה לו לפרש הכי בהדיא אע"ג דעולה לא נהג בה אבילות דכיון דעולה משמע דנוהג בה אבילות ומשני אידי דקתני סיפא אין עולין סתם תנא בריש עולה סתם ולא נהירא ופירש ר' שמעון ז"ל מרבו מאן דאמר יש אבילות דקתני עולה משמע דעולה לכל מנין שבעה ולאבילות שיהא בשבת מה שהגא אתמול ומתוך כך תעלה שבת לחשבונו כשם שע"ש עולה לחשבונו [ד] מ"ד אין אבילות בשבת דקתני אינה מפסקת אע"ג דאשיבת כולי האי אפי' לגבול אבילות בגוה מ"מ אינו מפסיק דאל"כ פשיטא [ה] וקפיך ולא הא דקתני עולה דמשמע דנוהג אבילות כשאר ימים ומשני אידי דקתני גבי י"ט אין עולין לגמרי לא למנין ולא לאבילות משום שמחה דכתיב בהן כדפרישית תנא ריש עולה בתוספתא [ו] אינו למנין לאבילות בשבת ומיהו עולה בשבת [ז] אינו למנין לאבילות לא סלקא אלא אי נהגא אבילות בגויה וא"כ לפי פירוש זה ואלא הא דקתני עולה ומשני לעולה לא נהגא ואידי דתנא כו' וא"כ המשנה אין שבת הש"ס לומר אידי דתנא הא תנא נמי הא אלא במילתא דאמת אלא דלא לגריכי אבל דברים גרמיה שקר אין לו לשנות [ח] ועוד יש להקשות לפי מה שמפרש אי הכי ליתני שבת אינו עולה והוי דומיא דסיפא יותר עד כאן לשון הר"ח ומתו' הרב מקשה דמשמע אפילו לגמלין דאמר דלא נהגא עולה למנין שבעה ומ"כ ברגל נמי אע"ג דלא נהגא יהא עולה ולעיל אמרי' לענין שבעה לא קמבעיא ליה דלא נהגא מלות שבעה ברגל ומתרץ אע"ג דשבת עולה רגל אינו עולה הואיל ואין אבילות כלל משום דכתיב בהן שמחה [ט] שבת מיהא לא כתיב שמחה [י] אפילו אינה נוהגת עולה [יא] בירושלמי מפרש טעמא דשבת דאין אבילות נוהג בו משום דכתיב (משלי י) ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה ושבת כתיב ביה ברכה [יב]: **ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין.** נראה דכי היכי דשרי בפרק במה דתעניות (דף ג.) גבי ערב תשעה באב בשר כל זמן שאינו כשלמים' ויין מגמו הכי נמי שרי באונן מיהו אין רגילין לנהוג בהן היתר לא בכאן ולא בתשעה באב [יא] תימה משמע דאונן חמור מאבל דלא מצינו אבל שיהא בו איסור בבשר ויין ולענין קדשים שאכמן דאבל אוכל בקדשים ואונן אסור גבי אונן ובאבילות אסורין אבל דברים שאינם אסורין משום אבילות אלא משום שיש לו להיות טרוד בקבורת מתו ולא יעסק אחר דברים אחמירו באבילות בכפיית המטה ועגילת הסנדל ועטיפת הראש וטובא איכא ובאונן שרי וי"ל דדברים שהן משום אבל מותר ובשאר דברים החמירו באבילות אסורין אבל דברים שאינם אסורין משום אבילות אלא משום שיש לו להיות טרוד בקבורת מתו ולא יעסק אחר דברים כגון אכילת בשר ושתיית יין אמרי באונן דוקא ומשמיט המטה דמשמע דאסור באונן בהא נמי שמא יעסק אחר [יב] אי שמא שמחה יתירתא וחולפה כך מלאתי ובתגלחת ובתכיסת לא ידעינן אי שרי באונן [יג] ואין לגמוד איסור לגלח מדתני' בתס' שמחות [טו] היה מגלח ואמרו לו מת אחד מקרוביו הרי זה יגמור משמע הא לא התחיל אסור דלמא בשמועה איירי ולאחר שנקבר ובשם ריב"ל בתנאי דתגלחת אסור דנפקא לן מרשאיכם אל תפרעו (ויקרא י) הא כולי עלמא אסירי ואינהו אונים הוו ובתשמיש המטה דאסריגן בסמוך ואלו להתיר בתניינות כדאמרינן פ"ק דכתובות (דף ד. ושם) [יד] ובאבילות אסרו דקאמרינן התם מכניסין את המת לחדר ובועל בעילת מצוה ופורש [טו] והא דקאמרינן התם אבילות דהכא קילא ואתי לזלזולי בה ומקשה מאי קולא אילימא דקתני בועל בעילת מצוה משום דלא חיילא באבילות עליה אינו רואה לומר שאין קולא בדבר אלא הכי קאמר אין קולא באבילות כי אם בתניינות ולא אתי לזלזולי באבילות: **ואין מברכין עליו.** פירש בקונטרס בברכות פרק מי שמתו (דף יח. ושם) ברכת המוציא [טז] ואין מזמנין ברכת המזון [יז] ותימה גבי המוציא מה שייך לומר אין מברכין עליו בשלמא גבי ברכת המזון שייך לירוף אלא גבי המוציא מאי שייך לירוף ויש לפרש דבגמרא קאמרינן דאין מברכין עליו אלא מצוה לאכלן שמצוה שיאכלו ויאכלן' [יח] ואין זה האונן מצטרף עמהן ואין מזמנין עליהן עמהן לומר נברך שאכלנו משלו' [יט] ואי לא הוה אי אלא מדא הוה אמינא לענין נברך שאכלנו משלו דאין מצטרף אבל מצטרף להיות להם דין שלשה לברך אחד מהן בעבור חברו להכי תני תרתי [כ] וריב"ל מפרש דאין מברכין ומזמנין חדא לומר נברך שאכלנו משלו וחדא לברך בשם כמו שמזכירין שם בעשרה [כא] פירש בקונטרס בפרק מי שמתו (ג"ז שם) ואינו מברך אין צריך לברך ברכת המזון משמע מפירושו דאין אסור לברך [כב] ובשמעתין נמי פירש כענין זה ומיהו מדקאמר ברש מקום שאין אנשים [א] [תוך] מרבע אמות הוא דאסור פירש רבינו יצחק בברכות דאיכא איסור לברך [כג] וגם בתוספות הרב פירש דאסור לברך ותימה לרבי יצחק דהשתא נהגו לברך ולומן והיה אומר דלא איירי הכא רק כשהוא עוסק בצרכי המת שאין לו להתבטל מן המצוה [כד] אבל בשעה שאינו עוסק שרי אי נמי בשעה שאחמירא עוסקים והוא אינו בירושל' אינו משמע כן והכי איתא התם [ב] אינו אוכל כל צורכו ואינו שותה כל צורכו כו' ואינו מברך ואם בירך אין עונין אחריו אמן ואם ברכו אינו עונה אחריהם אמן ואם משום ביטול מצות עסק במתו מה ביטול יש בעניית אמן [כה] מיהו נראה לי משום שמיעת הברכה שלא תהיה אמן יתומה ועוד דאמרינן לקמן הן עומדין ומתפללין והוא יושב ומלדיק עליו את הדין ומשמע שאינו עוסק בו כלל אלא יושב ודומם [כו] ונראה דאסור לברך [כז] ושוב מצאתי בירושל' דריש פרק מי שמתו תני אם רצה להחמיר על עצמו אין שומעין לו למה מפני כבודו של מת או משום שאין לו מי שישא משאוי ופריך והא תניא פטור מנטילת לולב וקא סלקא דעתיה דמיירי ביום טוב וכו אינו טרוד לישא במשאוי ומשני תפתר בחול פירוש בחולו של מועד ופריך והתניא פטור מתקיעת שופר אינו ביום טוב [כח] אמר ר' חנינא מכיון שהיו זקוקים להביא לו ארון ותכריכין דתנינן תמן מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא ארון ותכריכין נמי כמו שהוא נושא משאוי דמי [ט] משמע דפליגי בשבת וביום טוב דאינו מברך במאי דאמרינן [כט] מיהו הא קשיא לן דאמרינן בסיפא בשבת מברך ומזמן [ל] ולריך עיון [לא]: בעא

[א] כרכות יח: שמחות פ"י, [ב] (נמס' שמחות פי' בהסכת אבל בברכו' יח, מיתא ר"ש בן גמליאל, [ג] אינו אלא נמנין דאמרינן ולא הסגא אבילות דאינו ס"ל, [ד] ובוכך אלהים אם יוס הסביעי כ"ה בנמ"ר ויחי פ"ק), [ה] פ"ה ה"ח, [ו] רש"ל, [ז] שמחות פ"יי, [ח] מעמע דפליגי בשבת כלי"ל.

מוסף תוס' (המשך)

להתחיל אבלותו בתחלה אחר הרגל שפסקה השמחה ממנו תדע שהרי קובר מתו שעה אחת קודם הרגל הרגל ביטל ממנו גזירת ד' והטעם דכיון שנהג אבלותו שעה קטנה קודם הרגל והרגל בא ומפסיקו מצערו ומאנינותו והוא חייב לשמח לבו ולהסיר דאגתו א"כ כיון דאיבטיל איבטיל. שיטה נמלמיד ר"י מפלמים. ח. גבי שבת כיון דתנא אינה מפסקת אלמא אין הדאגה והאנינות יוצאים ממנו וכו' ויכול הוא להיות אונן ודוה בלבו. שיטה נמלמיד ר"י מפלמים. ט. אע"ג דלא נהגא אבלות דין הוא שיעלה למנין הימים. שיטה נמלמיד ר"י מפלמים. י. ולהכי נקט כשלמים דבזמן אכילת שלמים אשכחן דאיקרי בשר כתיב והנותר מבשר זבח השלמים, טפי לא אשכחן דמיקרי בשר שהטעם נפסל אחרי ב' וג' ימים. רש"י תענית ל. יא. כיון דאנו רגילים לאכול בשר מליח. תענית ל. תוד"ס ותע"ג. יב. ובשבת נמי מוטל עליו לשומרו ולדבר על עסק קבורתו כדתנן בפ' שואל מחשיכין על החתום וכו'. שנלי הלנה הנ' שמות סי' ז. יג. איכא למימר דכי היכי דמיתסרי בבאל מיתסרי נמי באונן דה"נ אשכחנא דאונן אסור ברחיצה דתנן בפ"ב דברכות (טז:) ר"ג רחץ לילה הראשונה שמתה אשתו אמרו לו תלמידיו לא למדתנו רבינו שאבל אסור ברחיצה אמר להם איני כשאר אבל אסטניס אני ומוקים לה התם בגמ' באנינות ודוקא משום דאסטניס היה שאר בני אדם אסירי, מיהו בנעילת הסנדל וכן לצאת מפתח ביתו מותר לאונן אע"ג דאסירי לאבל דדברים הללו צריכים לו כדי לעסוק בצרכי המת. שיטה נמלמיד ר"י מפלמים. יד. דהתם הותרה בעילת מצוה משום פסידא, ודע דהתם נמי קתני פורש, משמע דהו לא משתרי לבעול באנינות. שיטה נמלמיד ר"י מפלמים. טו. והתירו להם להכניס את המת לחדר שלא יקבריהו דא"כ חלה אבילות על האבל בסתימת הגולל ושוב לא יוכל לכנוס עד שיעבור האבילות. רש"י מנומות ג: טז. אין צריך שיברכו לו אחרים בברכת הלחם. רש"י ברכות יח. אין מצטרף עם שלשה לזימון. שם. יח. ולברך כל אחד בפני עצמו. רש"י ברכות מה: יט. שאין אחרים יוצאין בצרופו דהא אינו מחויב בדבר. שיטה נמלמיד ר"י מפלמים. כ. דבשניהם יודעים לברך חייבים שניהם לברך. מוהן קו: תוד"ס ומע"ב. כא. ומילתא דצריכא היא, דאיכא מילי טובא בין זימון בשלשה לברכה בעשרה. שיטה נמלמיד ר"י מפלמים. כב. שאם רצה לברך רשאי. ברכות יז: תוד"ס ואינו. כג. דאמרינן בסמוך (שם) התם תוך ארבע אמות אסור חוץ לארבע אמות מותר הכא אפי' חוץ לארבע אמות נמי אסור, אלמא אם רצה להחמיר אסור לו לעשות כן. רפנ"ל ברכות יח: (אמנם גירסא דידן: נמי פטור). כד. [ד]ורשינן בפ"ק דברכות (יא.) ובפ"ב דסוכה (כה:) כל העוסק במצוה פטור מן המצוה, ומוכח דיה מקראי. שיטה נמלמיד ר"י מפלמים. כה. ואפ"ה אסור. תוס' הרא"ש. כו. והיה יכול לכוון בפסוק ראשון של שמע וקאמר התם דאינו קורא. תוס' הרא"ש. כז. כל מי שמטעל עליו האבילות. תוס' הרא"ש. כח. בתמיה, ומשני. ברכות יח. תוד"ס ואינו. כט. דבשבתות ויו"ט אינו רשאי לברך ולהתפלל דטרוד להחשיך לו על התחום להביא ארון ותכריכין. שם. ל. וכן תניא נמי בירושלמי בד"א בחול אבל בשבת מיסב ואוכל ומברך ועונים אחריו אמן, ואומר הר"י דפליגי אהדדי רישא וסיפא בירושלמי. שם. לא. ור' נתנאל היה אומר דאפשר לישבו דודאי אם דעתו להחשיך על התחום אז יש לנו לומר דטרוד להחשיך ואינו רשאי לברך אבל בסיפא מיירי בשאין בדעתו להחשיך על התחום. שם.

קנו א מיי' פ"ד מהל' אבל ה"ז סמג עשין מד"ש ג טוש"ע יו"ד סי' שמא סעיף ו ומוש"ע ח"מ סי' קנו סעיף ה:

קנו ב מיי' פ"א שם הלכה ח סמג עשין ג טוש"ע יו"ד סי' ת סעיף ח:

גליון הש"ס

גמ' וחייב בק"ש ובתפלה ובתפילין ובכל מצות. בברכות בברייתא זו איתא ומייב בכל מצות האמורות בתורה ובריי"ף שם מייב בק"ש ותפלה ובכל מצות האמורות בתורה.

מוסף רש"י

מי שמתו מוטל לפניו אוכל בבית אחר. דגרלה לגועב לרש (ברכות יח:). **ואינו מיסב.** כדרך המסובים בחבורות על לדו המסלות ומנמה (שם). **ואין מברך.** ואינו לריך לברך ברכת המזון (שם). **ואין מזמן.** אינו לריך לברך ברכת המזון (שם). **ואין מברכין עליו.** אין לריך שיברכו לו אחרים בברכת הלחם (שם יח:). **ואין מזמנין עליו.** אין מלנרף עם שלשה לזימון (שם). **תשמיש המטה אינא בינייהו.** לר"ש מייב אבל בעונה בשבת (שם).

רבינו חננאל

[השתא אבלות] נהיג אפסוקי דלא מיפסקא מיבעיא כו'. **לימא כתנאי,** מי שמתו מוטל לפניו אוכל בבית אחר כו' עד ובשבת מיסב ואוכל בשר ושותה יין ומברך ומזמן ומברכין עליו ומזמנין עליו. וחייב בתפלה ובקריית שמע ובתפילין ובכל מצות האמורות בתורה. רבן גמליאל אומר מתוך שנתחייב באלו כך נתחייב בכולן. אמר ר' יוחנן תשמיש המטה איכא בינייהו. מאי לאו בהא קמיפלגי, תנא קמא סבר יש אבלות בשבת, ורבן גמליאל סבר אין אבלות בשבת (ן)אפילו תשמיש המטה שרי. ודחינן ממאי דלמא עד כאן לא קאמר תנא קמא הכי דאסור בתשמיש המטה אלא משום דמתו מוטל לפניו כו'.

מוסף תוס'

א. פירוש, יש קצת אבלות בשבת לנהוג בו דברים שבצנעה אז אין אבלות כלל אפי' לדברים שבצנעה, אבל דברים שבפרהסיא לדברי הכל לא נהיג כלל. המקום, והגע עצמך היאך יאמר שום אדם שינהוג בשבת אבלות גמורה ותהא עליו שבת כחול ואפילו מיום שני ואילך שהוא מדבריהם לדברי הכל. ריטב"ש. ולהכי נקט לישנא דיש אבלות ולא קאמר נהגין אבלות בשבת. שם. ב. [ד]אינה שיטת הגמרא בשום מקום לומר תנאי היא אלא בענין המחלוקת ממש. ריטב"ש. ג. אין לפרש דמשמע אמאי עולה, דאי הוה דעתיה למיפרך הכי לא הוה משני עלה מידי. שיטה נמלמיד ר"י מפלמים. ד. כלומר מכיון דחזינן שהיא נוהגין בה אבלות בגמרה היאך תעלה, שהרי רגלים שלפי שאין נוהג בהן אבלות גמורה אינן עולין. ריטב"ש. ה. פי' דרגלים שהן מפסיקין מפני שאין בהם אבלות גמורה אבל זו שיש בה אבלות גמורה פשיטא דאינה מפסקת, ובעלי הפירוש הזה הולכין בע"כ כאותה שיטה שאבלות נוהגת במועד בדברים שבצנעה ולפיכך הוצרכו לומר דלמ"ד יש אבלות היינו אבלות גמורה וכו', והוו ג"כ שאמר חבריו דא"כ שיש אבלות גמורה פשיטא דאינה מפסקת, דאי ס"ד האי אבלות היינו דברים שבצנעה מאי ראיה היא וכו' שהרי רגלים יש בהן אבלות בצנעה ואינן עולין וגם מפסיקין. ריטב"ש. ו. דאידך דייק דאי אין אבלות לא היתה עולה דקאמר אידי משמע שרוצה לומר אין ה"נ שאינה עולה אלא דאיידי דקתני סיפא עולה [תנא ברישא נמי עולה], וזו אין דרך התנא שיאמר היפך הדין איידי דסיפא. ריטב"ש. ז. דודאי ברגל שחייב האדם לשמח לבו ולהסיר ממנו כל צער וכל אנינות ודאגה דין הוא שלא יעלה למנין ד' ימי אבלו וגם דין הוא שלא יפסיק האבל אם קבר מתו ברגל מפני שכבר חלה עליו השמחה ולא נהג אפי' שעה אחת באבלו לכך צריך לו

יש אבילות בשבת והני אמרי אין אבילות בשבת מאן דאמר יש אבילות בשבת דקתני עולה מאן דאמר אין אבילות בשבת דקתני אינה מפסקת אי סלקא דעתך יש אבילות בשבת השתא אבילות נהגא אפסוקי מיבעיא ואלא הא קתני עולה איידי דקבעי למיתנא סיפא אינן עולים תנא רישא עולה ולמאן דאמר יש אבילות בשבת הא קתני אינה מפסקת משום דקבעי למיתנא סיפא מפסיקין תנא רישא אינה מפסקת לימא כתנאי [ו] אמי שמתו מוטל לפניו אוכל בבית אחר אין לו בית אחר אוכל בבית חברו אין לו בית חברו עושה לו מחיצה עשרה טפחים אין לו דבר לעשות מחיצה מחזיר פניו ואוכל ואינו מיסב ואוכל ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין ואין מברך ואין מזמן ואין מברכין עליו ואין מזמנין עליו ופטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה ובשבת מיסב ואוכל ואוכל בשר ושותה יין ומברך ומזמן ומברכין ומזמנין עליו [ז] וחייב בקריאת שמע ובתפלה ובתפילין ובכל מצות האמורות בתורה [ח] רבן גמליאל אומר מתוך שנתחייב באלו נתחייב בכולן ואמר ר' יוחנן [ט] תשמיש המטה איכא בינייהו מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר יש אבילות בשבת ומר סבר אין אבילות בשבת ממאי דלמא עד כאן לא קאמר תנא קמא התם אלא משום דמתו מוטל לפניו אבל הכא דאין מתו מוטל לפניו לא וע"כ לא קאמר ר"ג התם דאכתי לא חל אבילות עליה אבל הכא דחל אבילות עליה הכי נמי בעא

חפסוקי מבעיא. כלומר מי לריכא למימר דאינה מפסקת: **אין מברך.** להוציא אחרים ידי חובתן: **מפוך שנתחייב באנו.** קריאת שמע כו' בתחייב בכולן: **תשמיש המטה איכא בינייהו.** הא דאמר נתחייב בכולן סבר מותר בתשמיש המטה ותנא קמא סבר אסור בתשמיש המטה: **מר.** דאסר בתשמיש סבר יש אבילות בשבת: **ומר.** דשרי סבר כשמואל דאמר אין אבילות בשבת: **עדיין לא אלה אבילות עליה.** דלא נקבר: אבל

[א] כרכות יח: שמחות פ"י, [ב] (נמס' שמחות פי' בהסכת אבל בברכו' יח, מיתא ר"ש בן גמליאל, [ג] אינו אלא נמנין דאמרינן ולא הסגא אבילות דאינו ס"ל, [ד] ובוכך אלהים אם יוס הסביעי כ"ה בנמ"ר ויחי פ"ק), [ה] פ"ה ה"ח, [ו] רש"ל, [ז] שמחות פ"יי, [ח] מעמע דפליגי בשבת כלי"ל.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אכל רבסי. מסכת שמחות: **גוייהו.** כל גופו ואיכא דאמרי אבר שלו: **פריעת הראש.** שמגלה האבל ראשו בשבת ואינו מתעטף וחוזרת קרע לאמוריו וחקיפת המטה מובה בשבת: **נעילת הסנדל.** דלאו עלמא מגני רישייהו בשבת ולא מוכח דאבל הוא: **לא כולי**

בעא מיניה ר' יוחנן משמואל יש אבילות בשבת או אין אבילות בשבת אמר ליה אין אבילות בשבת יתבי רבנן קמיה דרב פפא וקאמרי משמיה דשמואל אבל ששימש מטתו בימי אבלו חייב מיתה א"ל רב פפא [a]אסור אתמר ומשמיה דר' יוחנן אתמר ואי שמיעא לכו משמיה דשמואל הכי שמיע לכו אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל [b]אבל שלא פרע ושלא פירם חייב מיתה שנאמר [c]ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו וגו' הא אחר שלא פרע ושלא פירם חייב מיתה אמר רפרם בר פפא תנא באבל רבתי [d]אבל אסור לשמש מטתו בימי אבלו ומעשה באחד ששימש מטתו בימי אבלו ושמטו חזירים את גוייתו אמר שמואל [e]פח"ז חובה נת"ר רשות פריעת הראש חזרת קרע לאחוריו זקיפת המטה חובה נעילת הסנדל תשמיש המטה רחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית רשות ורב אמר [f]אף פריעת הראש רשות ושמואל מאי שנא נעילת הסנדל דרשות דלאו כולי עלמא עבידי דסיימי מסאנייהו פריעת הראש נמי לאו כולי עלמא עבידי דמגלו רישייהו שמואל לטעמיה דאמר שמואל [g]כל קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע [h]וכל טעיפה שאינה כעטיפת ישמעאלים אינה עטיפה מחוי ר"נ [i]עד גובי דדקנא א"ר יעקב א"ר יוחנן לא שנו אלא שאין לו מנעלים ברגליו אבל יש לו מנעלים ברגליו מנעליו מוכיחין עליו כל קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע והא אמרו ליה לשמואל נח נפשיה דרב קרע עליה תריסר[j] מני אמר אזל גברא דהוה מסתפינא מינה א"ל לרבי יוחנן נח נפשיה דר' חנינא [k]קרע עליה תליסר אצטלי מלתא אמר אזל גברא דהוה מסתפינא מינה שאני רבנן דכיון דכל שעתא מדכרי שמעתייהו כשעת חימום דמי א"ל רבין בר אדא לרבא אמר תלמידך רב עמרם תניא אבל כל שבעה קורעו לפניו ואם בא להחליף מחליף וקורע [l]בשבת קורעו לאחוריו ואם בא להחליף מחליף ואינו קורע כי תניא ההיא בכבוד אביו ואמו אותן קרעין מתאחין או אין מתאחין פליגי בה אבוה דרב אושעיא ובר קפרא [m]חד אמר אין מתאחין וחד אמר מתאחין תסתיים דאבוה דרב אושעיא דאמר אין מתאחין דאמר רב אושעיא אין מתאחין ממאן שמיע ליה לאו מאבוה לא מבר קפרא רביה שמיע ליה אמר רבא אבל מטייל באונקלי בתוך ביתו אביי אשכחיה לרב יוסף דפרים ליה סודרא ארישיה ואזיל ואתי בביתיה א"ל לאו סבר לה מר אין אבילות בשבת א"ל הכי א"ר יוחנן [n]דברים שבצינעא נוהג: ר"א אומר משחרב בית המקדש עצרת כשבת וכו': אמר רב גידל בר מנשיא אמר שמואל הלכה כר"ג ואיכא דמתני להא דרב גידל בר מנשיא אהא יכל ל' יום [o]תינוק יוצא בחיק ונקבר באשה אחת ושני אנשים אבל לא באיש אחד ושתי נשים אבא

ביתו הני דברים דקריעה מי הוה אסור נעילת הסנדל בצנעא וכל שאר דברים: [1] **עצרת כשבת.** וכ"ש ר"ה ויוה"כ כרגלים וכ"ש עצרת לאחר חורבן ולישנא לא אתי שפיר דהוה ליה למתני ר"ג ואמר אף ר"ה ויוה"כ כו': [1] **וחכמים אומרים לא כדברי זה כו'.** ולא שייך למימר היינו תנא קמא דגמינא כולהו אתו לפרש מילתא דתנא קמא כי הכיא דלא ירבה לו נסיס בפרק ג' דסנהדרין (דף כא.) והכיא (דהמקדש) [p]: **הלכה בר"ג.** מימה כיון דאמר שמואל (לעיל דף יח. כב.) הלכה כדברי המיקל באבל אמאי אילטריך למיפסק הלכה כר"ג וי"ל דאומרא נמי היא דאם קברו סמוך לחשיכה ולא היה לו שעה אחת לנהוג בו אבילות אז קברוהו נכריס ביום טוב אז שמע שמועה קרובה ביום טוב אם הם כרגלים אינם עוברים ואם הם כשבת עוברים: אבא

בעא מיניה ר' יוחנן משמואל. מיהו ר' יוחנן לא קיבל משמואל דאיהו סבירא ליה דברים שבצינעא נוהג כדפרישית לעיל: **הא** אחר שלא פרע כו'. אע"ג דפשטי' דקרא הא אחר פורע ופורס ואם הם יעשו ימותו נראה דאסמכתא בעלמא הוא דהא לא מייתי להו סוף פרק הנסרפין (סנהדרין דף פג.) גבי אלו שנמיתה: **ושמואל** לטעמיה. פי' בתוספ' הרב דרב סבר דעטיפת הראש שאינה כעטיפת ישמעאלים אינה עטיפה [a] ומסתמא רב ושמואל הלכה כרב יש מפרשין דרחיצת ידיים דקאמר הכא רשות היינו כמ"ד פרק במה מדליקין (שבת דף כה:) דבלא אבילות הוא רשות אבל לר"ג בר יצחק דאמר התם ואי אומר מלוה ואבל אבל אבל מי הוי מלוה ולא רשות ונראה דלא צריך למימר הכי אלא הכי פירושו הכא דמשום אבילות אינו חובה [b] להראות אבילות בשבת:

לא שנו שאין לו מנעלים ברגליו. תימה דכי היכי דמנעליו מוכיחין עליו אמאי לא אמרי' אחד מהני מוכיחין ואמאי לא אינו חובה כי אם האחד ושמא מנעלים יש הוכחה יותר: **וכל** קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע. נראה דהא דאמר לעיל (דף כ:) מי שנזדמן לו חלוק במוך ז' אע"פ שאינו שעת חימום שמא דוקא כגון שקרע בכר [c] והכא מיירי בשלא קרע עדיין [d] א"כ כגון שאין לו חלוק בשעה ראשונה חייב לקרוע כשיהיה לו אפי' שלא בשעת חימום ולי נראה דבכל שעה שיוכל להתחמם על מתו אפי' לזמן מרובה אחר מיתתו קרוי שפיר בשעת חימום כמו שאמרו ברבנן משום דמדכרי שמעתייהו הוא הדין נמי בכל מת שיוכל להתחמם עליו והא דפריך בסמוך ולא משני הכי משום דבלאו הכי משני שפיר: **כי** תניא ההיא בכבוד אביו ואמו.

ומכאן קשה לי על מה שפי' למעלה (דף כ:) [e] דגרסי' רבי חנינא מי שאין לו אלא חלוק אחד דמיירי בכה"ג דמחליף וקורע דהא גבי אביו ואמו אמר הכא מחליף וקורע כל שבעה ולעיל (שם) אמרי' על אביו ואמו קורע לעולם וצ"ע:

הכי א"ר יוחנן דברים שבצינעא נוהגו. פסק בהלכות גדולות כר' יוחנן לאפוקי מרב ושמואל דאמרי לעיל תשמיש המטה רשות ודבריס שבצינעא הוא ובפ"ק דכתובות (דף ד.) גמי קאמר עלה [f] מסייע ליה לר' יוחנן [g] דאביי ורבא סברי כוותיה ואע"ג דקיימא לן (לעיל דף יח. כב.) הלכה כדברי המיקל ה"מ במחלוקת של תנאים אבל במילתא דאמוראי דאמרו לא אמרן מספקא לי כי היכי דשרי בסמוך ליתו הני דברים דקריעה מי הוה אסור נעילת הסנדל בצנעא וכל שאר דברים: [1] **עצרת** כשבת. וכ"ש ר"ה ויוה"כ כר"ג אומר כו': [1] **וחכמים** אומרים לא כדברי זה כו'. ולא שייך למימר היינו תנא קמא דגמינא כולהו אתו לפרש מילתא דתנא קמא כי הכיא דלא ירבה לו נסיס בפרק ג' דסנהדרין (דף כא.) והכיא (דהמקדש) [p]: **הלכה בר"ג.** מימה כיון דאמר שמואל (לעיל דף יח. כב.) הלכה כדברי המיקל באבל אמאי אילטריך למיפסק הלכה כר"ג וי"ל דאומרא נמי היא דאם קברו סמוך לחשיכה ולא היה לו שעה אחת לנהוג בו אבילות אז קברוהו נכריס ביום טוב אז שמע שמועה קרובה ביום טוב אם הם כרגלים אינם עוברים ואם הם כשבת עוברים: אבא

אכל גבינה. מסכת שבת: **אכל גבינה.** מסכת שבת: **אכל גבינה.** מסכת שבת: **